

דין "פשטה"

דין "פשטה" בקידושין

אומרת הגמ' בקידושין :

"אמר רבא התקדשי לי לחציי מקודשת, חצייך מקודשת לי אינה מקודשת. א"ל אביי מאי שנא וכו'. א"ל הכי השתא, התם איתתא לבי תרי לא חזיא, אלא גברא מי לא חזי לבי תרי, וה"ק לה דאי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא וניפשטו לה קידושי בכולה, מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה (דעת ר' יוסי ור"ש), ואפי' למ"ד אין כולה עולה (ר"מ ורבי יהודה) ה"מ היכא דמקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל מקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הוא כולה עולה. מי דמי? התם בהמה, הכא דעת אחרת, הא לא דמיא אלא וכו'".

(קידושין ז.)

שואלים התוס':

"תימה, דבריש תמורה (יא): יליף רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תלויה בו מקרא דכתיב כל אשר יתן ממנו לה', וגבי אשה לא כתיב קראי, וא"כ מאי פריך הא לא דמו להדדי. ונראה, שלכך דקדק רש"י ופירש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמר בריש פירקין דאסר לה אכ"ע כהקדש שאדם עושה אותה כהקדש ולפיכך יש דינה להיות כהקדש, אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל (ו). ע"ז לא היה מקשה ונפשטו קידושי בכולה לפירוש זה".

(ד"ה: "ונפשטו")

דין "פשטה" בהקדש

שואל האבנ"מ (סימן ל"א, ס"ק י"ח), מה שואל אביי את רבא "ונפשטו קידושי בכולה" וכחסבר התוס' משום דאמר לה בלשון הקדש, והרי איתא בתמורה:

"ת"ר יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש, ממנו לה' ולא כולו לה'. יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קודש, הא כיצד? תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה דברי ר"מ ורבי

יהודה. ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים מנין לאומר רגלה של זו עולה שכולה עולה שנאמר כל אשר יתן ממנו לה', כשהוא אומר יהיה קודש לרבות את כולה".

(תמורה יא:)

וממשיכה הגמ':

"בעי רבא בעוף מהו? (רש"י): "לרבי יוסי דאמר כולה עולה קא בעי לה. הקדיש רגל עוף דתור או בן יונה מי פשטה קדושה בכוליה או לא?" "בהמה" אמר רחמנא והא לאו בהמה היא, או דלמא קרבן אמר רחמנא והאי נמי קרבן הוא, תיקו".

והרי עוף דוודאי הוי קדושת הגוף ובכ"ז רבא מסתפק משום ד"בהמה" כתיב ונשאר בתיקו, אי"כ כ"ש בקידושין שלא נאמר פשטו הקידושין, דאפי' לא בכל הקדש אמרינן דפשטה כ"ש בקידושין?

אפשר היה לתרץ, שספק הגמ' בעוף הוא בהקדיש רגל עוף דהוי אבר שאין הנשמה תלויה בו וכמו שנקט רש"י בתמורה, אבל בהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דהוי סברא דפשטה בכל העוף, וא"כ גם בקידושין אמרינן ונפשטו בכולה. וכך, לדעת האבנ"מ, סובר רש"י.

אך מוסיף האבנ"מ וז"ל:

"ומדברי הרמב"ם פט"ו הי"ב מהלכות מעשה הקרבנות נראה מבואר דמפרש בעיא דרבא בעוף באבר שהנשמה תלויה בו. עיי"ש שכתב ז"ל: "הקדיש לבה או ראשה פשטה בכולה, ובעוף ספק" עכ"ל. וכמו שכתב בלח"מ שם, דאע"ג דלמ"ד בדבר שהנשמה תלויה בה לא מיירי קרא מזה, אפי"ה צ"ל דיליף לה מקרא ומש"ה בעי בעוף מהו ועיי"ש".

ע"ש בכס"מ שגם הוא סובר שלדעת הרמב"ם ספק הגמ' בעוף באבר שהנשמה תלויה בו. והכריח את זה מדברי הרמב"ם, וז"ל:

"שם בעי רבא בעוף מהו וכו', ופרש"י לרבי יוסי בעי הקדיש רגל עוף וכו' מי פשטה קדושה בכוליה או לא עכ"ל. וא"א לומר כן לדעת רבינו שהרי הוא פסק שאם בבהמה הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו אינו קדוש אלא אותו אבר בלבד, והיאך אפשר להסתפק בעוף אם יהיה כולו קדוש, ולכן נראה לומר שרבינו מפרש דבאבר שהנשמה תלויה בו מיבעיא ליה אי קדוש כולו כמו בהמה או לא".

הכס"מ מקשה, דהרי ספק הגמ' בעוף הוא למ"ד דס"ל שבבהמה אמרינן פשטה קדושה בכולה וכדפירש"י, ומאחר שהרמב"ם פוסק דגם בבהמה לא אמרינן דפשטה איך מביא הספק בעוף, ולכן מבאר הכס"מ, שהרמב"ם מפרש הספק אליבא דכו"ע דהספק איירי באבר שהנשמה תלויה בו דבזה לכו"ע אמרינן דבבהמה פשטה.

עפ"י? מסביר האבנ"מ מדוע הרמב"ם פסק בהלכות אישות (פ"ג, ה"ט, ה"י) ב"חצייד מקודשת לי בפרוטה היום וחצייד בפרוטה למחר וכו' מקודשת מספק". וקשה, הרי אם אומר בלשון קידושין, הקדש, אמרינן דוודאי פשטו קידושין בכולה וכדברי תוס' (ז: ד"ה: "חצייד")? ותירץ האבנ"מ, דהרמב"ם ס"ל שאפי' באבר שהנשמה תלויה בו מספקא ליה לרבא בעוף, א"כ ממילא בקידושי אשה אפי' אומר בלשון הרי את מקודשת חצייד בפרוטה הוי ספק קידושין אע"ג שנתרצית לא פשטה בכולה, דהא אפי' בעוף הסתפק רבא משום דבהמה אמר רחמנא ואפי' באבר שהנשמה תלויה בו, ולכן גם בקידושין הוי ספק.

שני דינים בדין "פשטה" בהקדש

אמנם אם נתבונן בלשון הרמב"ם נראה שאינו סובר כך כלל, והאבנ"מ לא העתיק לשון הרמב"ם באופן מדויק. וז"ל הרמב"ם:

"האומר ידה של זו עולה או רגלה של זו עולה **תמכר לחייבי עולות** ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר... האומר **לבה** או **ראשה** של זו עולה הואיל והקדיש דבר שהנשמה תלויה בו **הרי כולה עולה**. הקדיש **אבר אחד מן העוף** הרי זה **ספק אם נתקדש כולו או לא נתקדש**".

(הלי מעשה הקורבנות פט"ו ה"ב)

מפורש ברמב"ם שספק רבא בעוף הוא באבר שאין הנשמה תלויה בו וכמש"כ במפורש "הקדיש אבר אחד מן העוף", משמע אבר בעלמא כל אבר שהוא (ודלא כגירסת האבנ"מ ברמב"ם). ובאבר שהנשמה תלויה בו סובר הרמב"ם דליכא ספק כלל, דוודאי פשטה דזה ידעינן מסברא ולא מקרא.

אלא דקשה שאלת הכס"מ מה הספק בעוף, הרי אף בבהמה גופה פסק הרמב"ם דלא אמרינן פשטה באבר שאין הנשמה תלויה בו כ"ש בעוף, ומה הספק?

וע"ז נראה לחדש, דסובר הרמב"ם דיש **שני דינים בדין פשטה**:

א. פשטה לענין **דכולה עולה**.

ב. פשטה לענין **שתמכר לצרכי עולה ולא תצא לחולין**.

דהנה הגמ' בתמורה אומרת:

"ת"ר יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש, ממנו לה' ולא כולו לה'. (ומסביר רש"י: "יהיה קודש **הוא אבר**"). יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קודש. הא כיצד? **תמכר לצרכי עולות** ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה".

(תמורה יא:)

מסביר רש"י, דכיוון דאותו אבר קדוש תו לא מצי למשחט ההיא בהמה לשם חולין, אלא תמכר כולה חוץ מדמי אותו אבר שבה, דדמי אותו אבר לא יטול שהרי הקדישו ואינו יכול למוכרו (וכן עיין רש"י חולין (סט): "יכול תצא לחולין בפדיון שיפדה אותו אבר").

מבואר ברש"י, שעיקר ההלכה הנלמדת מקרא ד"יהיה קודש" הוא שאותו אבר שהקדישו קדוש הוא בקדושת הגוף ואינו יוצא בפדיון, והא דאמרינן תמכר לצרכי עולות הוא **תוצאה** מהלכה זו שהאבר קדוש ואינו יוצא בפדיון.

שיטת הרמב"ם כגירסת התורת כהנים

אמנם הרמב"ם סובר דלא כרש"י, דהנה עיין **בתורת כהנים** (הנדפס עם פירוש הראב"ד), ושם הגירסה היא:

"יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש, ממנו לה' ולא כולו לה'. יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קדוש כולה. הא כיצד? תמכר לצרכי עולות ודמיה חוץ מדמי אבר שבה".

(תורת כהנים בפרשת בחקתי)

הגירסה היא: "יהיה קודש כולה", ואילו גירסת הגמ' שלפנינו: "יהיה קודש".

ונראה לומר דכוונת התורת כהנים דאין כולה עולה, אך תהיה קודש כולה. דיש דין "פשטה" שחל עליה **קדושה כללית** - לענין זה דתמכר לצרכי עולות ותהיה קודש כולה. וזה **גופא חלות קדושה שנתקדשה כולה לענין זה שתמכר לצרכי עולות** (ודלא כרש"י שרק אותו אבר קדוש). אין זה קדושה ממשית שתהיה עולה או שלמים וכד', אלא קדושה כללית שתמכר לצרכי עולות. וכן נראה שפירש רבנו גרשום בערכך (ה). שפירש: "יכול תצא שאר הבהמה לחולין ת"ל וכו'". וזה כגירסת התורת כהנים.

וכשאמרתי דברים אלו להגרי"ז מבריסק זצ"ל חיזק את דברי, והיסיף, שלפניי מדויקים דברי הברייתא: "יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קודש, **הא כיצד?** תמכר לצרכי עולות ודמיה חוץ מדמי אבר שבה". וקשה, מהו לשון הא כיצד, וכי אין אפשרות קדושה לאבר אחד, והו"ל לשאול מה יעשה בה, אבל לפי הפירוש שאמרנו שיש דין קדושה כללית על הבהמה, דין פשטה, שכולה תהיה קודש לענין זה שתימכר לצרכי עולה ולא תצא לחולין, אתי שפיר: "הא כיצד"? דהרי אמרנו קודם שאין כולה עולה, "ממנו לה' ולא כולה לה'", וא"כ איך אמרינן עתה שתהיה קודש כולה "הא כיצד"? וע"ז אמר תמכר לצרכי עולות". כלומר, שיש קדושה חדשה, כללית, שחלה לענין זה שחייבים למוכרה לצרכי עולה, וגם זה הווי הלכה של פשטה שלא תצא לחולין אלא תמכר לצרכי עולות.

ונראה שהרמב"ם סובר כגירסת התו"כ ורבנו גרשום וכמו שהסברנו. דכתב הרמב"ם בהלכות מעשה הקורבנות הנ"ל: "האומר ידה של זו עולה או רגלה של זו עולה תמכר

לחייבי עולות". ואם סובר הוא כרש"י קשה, הרי עיקר ההלכה לרש"י דילפינן מהפס' הוא שאותו אבר שהקדיש אינו יוצא לחולין ע"י פדיון וה"תמכר לצרכי עולות" הוא רק תוצאה מהלכה זו, א"כ, מדוע הרמב"ם לא כתב במפורש את עיקר ההלכה שאותו אבר אין לו פדיון? מוכח דסובר הרמב"ם דעיקר ההלכה דילפינן מקרא הוא הדין ש"תמכר לצרכי עולות", ולכן כתב: "האומר ידה של זו עולה תמכר לחייבי עולות", דזהו עיקר ההלכה שלומדים מהפס'.

ולפי דברים אלו נראה שסובר הרמב"ם שספק רבא בעוף הוא אליבא דכו"ע, ואף לרבי יהודה דאמר דלא פשטה בכולה ואף באבר שאין הנשמה תלויה בו, אלא שלרבי יוסי הספק הוא לענין ההלכה דילפינן מקרא דהוי כולה עולה, ולרבי יהודה הספק הוא לענין ההלכה שנתקדשה כולה שתמכר לצרכי עולות.

ולפי"ז מובן לשון הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות: "האומר ידה של זו עולה (אין הרמב"ם כותב שאבר זה בלבד קדוש, אלא) תמכר לחייבי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר". דזה הוי הלכה של פשטה שתמכר כולה לחייבי עולות. "האומר ראשה של זו עולה הואיל והקדיש דבר שהנשמה תלויה בו, הרי כולה עולה", ובזה הוי כולה עולה ממש מדין הראשון של פשטה, וזה גם בעוף. "הקדיש אבר אחד מן העוף הרי זה ספק אם נתקדש כולו או לא נתקדש", היינו הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו, והספק הוא לגבי הדין השני של פשטה, "תמכר לחייבי עולות", האם זה ישנו גם בעוף או לא.

הרמב"ם נקט לגבי אבר שהנשמה תלויה בו לשון "כולה עולה" - דין פשטה הראשון, לעומת זה בעוף נקט "הרי זה ספק אם נתקדש כולו או לא נתקדש", ולא כתב "הרי זה ספק אם הוי כולו עולה או לא". דלפי מה שפסק כרבי יהודה א"כ ודאי אין כולה עולה, והספק בעוף באבר שאין הנשמה תלויה בו לענין ההלכה שיהיה קודש כולה ותמכר לצרכי עולות. לכן לא כתב הר"ז ספק אם כולו עולה, דהרי פסק אף בבהמה שאין כולה עולה, אלא ספק אם נתקדש כולו או לא.

ועיין בגמ' בתמורה:

"בעי רבא, הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות ליה קדושת הגוף? מי אמר כיוון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף ומדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה, או דלמא חד מיגו אמר תרי מיגו לא אמר".

(תמורה יא:)

רש"י מסביר, שהשאלה היא לרבי יוסי ור"ש, דס"ל שפשטה קדושה בכולה.

כותב הרמב"ם בהלכות ערכין:

"המקדיש בהמה תמימה לדמיה הרי זה נתקדשה גופה. כיצד? האומר דמי בהמה זו הקדש למזבח היא עצמה תקרב. הקדיש אחד מאבריה לדמיו ואמר דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח הרי זה ספק אם פשטה קדושה בכולה או לא פשטה, ולפיכך תקרב ולא תפדה. וכיצד עושים? מוכרים אותה כולה למי

שיקריב אותה, ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר. ואם היה אבר שהנשמה תלויה בו פשטה קדושה בכולה".

(ה' ערכי פ"ה, הי"ד והט"ו)

כאן אי אפשר להסביר שספק הגמ', לפי הרמב"ם, באבר שהנשמה תלויה בו, כי את זה כותב הרמב"ם בפירוש אח"כ: "ואם היה אבר שהנשמה תלויה בו פשטה וכו' ", ובזה אף בהקדיש לדמיה פשטה כולה. וכאן נקט הרמב"ם "הקדיש אחד מאבריה", והכוונה שאין הנשמה תלויה בו, וע"ז כתב שהרי זה ספק.

שואל הכס"מ, דמאחר שהרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות פסק כר"מ וכרבי יהודה דלא פשטה בכולה, א"כ איך בהקדיש אחד מאבריה לדמים כתב שהרי זה ספק אם פשטה קדושה בכולה? והרי לשיטתו אף בהקדיש אבר לעולה לא אמרינן דכולה עולה כ"ש במקדיש אבר לדמיו?

ולפי הנ"ל אתי שפיר. הרמב"ם מפרש שספק הגמ' בהקדיש אבר לדמיו הוא אליבא דכו"ע (וכמו ספק הגמ' בעוף), אלא שלרבי יוסי הספק הוא אם הוי כולה עולה, ולרבי יהודה הספק הוא אם הבהמה כולה נתקדשה לענין זה שלא תצא מידי המזבח אלא תקרב היא עצמה עולה.

וזה כוונת הרמב"ם: "המקדש בהמה לדמיה הרי זה נתקדש גופה. כיצד וכו' היא עצמה תקרב", משום ההלכה שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם (מובא בהלכה ז'). "הקדיש אחד מאבריה לדמיו הרי זה ספק אם פשטה קדושה בכולה או לא", כוונתו לגבי אותה קדושה שהבהמה מתקדשת שלא תצא מידי מזבח, ולכן תמכר כולה וכו'. וזהו הדין השני של פשטה.

